

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN FARKINDA MIYIZ?

TÜRKİYE'NİN
ULUSAL
BİLDİRİMİ

© Her hakkı saklıdır. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ekim 2012, Ankara.

Kaynak belirtilmesi kaydıyla alıntılara izin verilir.

Kaynakça Bilgisi: ÇŞB, 2012. İklim Değişikliğinin Farkında Mıyız?
Türkiye'nin İklim Değişikliği II. Ulusal Bildiriminin Hazırlanması Projesi Yayını, 20 sf.

ISBN: 978-605-5294-03-8

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, İklim Değişikliği Dairesi Başkanlığı
Ehlibeyt Mah. Ceyhun Atuf Kansu Cad. 1271. Sok. No: 13
06520 Balgat - Ankara
Tel: +90 (312) 586 3000 • **Faks:** +90 (312) 474 0318
http://www.iklim.gov.tr • **e-posta:** iklim@csb.gov.tr

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)
Birlik Mah. 415. Cad. No: 11
06610 Çankaya - Ankara
Tel: +90 (312) 454 1100 • **Faks:** +90 (312) 496 1463
http://www.undp.org.tr

Araştırma Firması: AKADEMETRE Araştırma ve Stratejik Planlama
Yayına Hazırlayan: Deniz Şilliler Tapan, Öznur Oğuz Kuntasal, Umut Oğur
Tasarım: İris İletişim Çözümleri

Bu yayın, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın koordinasyonunda yürütülen, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın uygulayıcısı olduğu ve Küresel Çevre Fonu (GEF) tarafından desteklenen "Türkiye'nin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne ilişkin İkinci Ulusal Bildirimi Hazırlık Faaliyetlerinin Desteklenmesi Projesi" kapsamında hazırlanmıştır.

Bu belge, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, GEF ve Birleşmiş Milletler resmi belgesi olarak düşünülmemelidir.

ÖNSÖZ

İklim değışikliği günümüzde insanlığın karşılaştığı en büyük çevresel sorunlardan biridir. İklim değışikliğinin yıkıcı etkileri sadece ekolojik hayatı etkilemekle kalmayıp aynı zamanda ekonomi, enerji, sanayi yatırımları, sosyal hayat ve hukuk ile ilgili alanları da doğrudan etkilemektedir. Bugün gelinen nokta itibarıyla iklim değışikliği, fiziksel ve doğal çevre başta olmak üzere hayatımızın her safhasını etkilemektedir.

Dünya ölçeğinde yaşanan bu değışimden, iklim değışikliğine karşı hassas bölgelerden biri olan Akdeniz Havzası'nda yer alan ölkemizin etkilenmemesi veya küresel değışimi dikkate almaması düşünülemez.

Ölkemizin iklim değışikliğiyle küresel mücadele kapsamında temel amacı, uluslararası çabalara, sürdürülebilir kalkınma politikalarına uygun olarak, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensibi ve Türkiye'nin özel şartları çerçevesinde katılmaktır. Türkiye, yüksek yaşam kalitesiyle refahı tüm vatandaşlarına düşük karbon yoğunluğu ile sunabilen bir ülke olmak için enerji verimliliğini yaygınlaştırmayı, temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını artırmayı ve iklim değışikliği politikalarını kalkınma politikalarıyla entegre etmeyi hedeflemektedir.

Bu kapsamda ölkemizde iklim değışikliği ile mücadele alanında kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından birçok proje yürütölmekte, çalışmalar yapılmaktadır.

Yürütölen projelerin hedefine ulaşması ve iklim değışikliği ile mücadelenin etkinliğinin artırılması, iklim değışikliği ile mücadele konusunda toplumun farkındalığının ve bilincinin artmasına bağlıdır. Toplumda "iklim değışikliğinin hayatımızın her alanını etkileyen, mücadele edilmesi gereken bir sorun olduğu algısının" yaygınlaşması, sorunla bireysel ve ulusal mücadele edebilme açısından çok büyük önem arz etmektedir.

İklim değışikliği ile mücadelede yol haritası niteliğinde olan ve 2010 yılında yayınlanan İklim Değışikliği Ulusal Stratejisinde ve bu yol haritası doğrultusunda hazırlanan İklim Değışikliği Eylem Planında da toplumun her kesimine yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının önemi göz önünde bulundurularak hedef ve eylemlere yer verilmiştir. Hedef ve eylemlerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar hızla devam etmektedir.

Bakanlığımız, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Küresel Çevre Fonu işbirliğinde yürütölen II. Ulusal Bildirim Projesi kapsamında hazırlanan bu çalışma; iklim değışikliği ile mücadelede hedeflerimize ulaşmamızda temel teşkil etmektedir. İklim değışikliğinin etkilerine karşı hassas olan ölkemizde bilinç konusundaki eksiklerin ve ihtiyaçların belirlenmesinin önemi göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen bu çalışma ile toplumdaki bilinç ve farkındalık düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ankette yer alan hususlar doğrultusunda çalışmaların etkinliğinin artırılması, toplumda bilinç düzeyinin geliştirilmesi, iklim değışikliği ile mücadelede bireysel, bölgesel ve ulusal çabaların artırılması umuduyla çalışmada emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Mehmet Baş
Genel Müdür

1 Türkiye'de İklim Değişikliği Konusunda Kamuoyu Bilinçlendirme Çalışmaları

Farkındalık yaratma, insanları harekete geçirme ve alıştıkları davranış kalıplarının dışına çıkmalarını sağlamada ilk adımdır. Farkındalık bilgi ile desteklenir ve beslenirse değişim yaratılabilir. Çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla tüm sektörleri ve insan yaşamını doğrudan ilgilendiren ve etkileyen iklim değişikliği ile mücadelede kamuoyunun farkındalık ve bilgi düzeyi büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin 2004 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (BMİDÇS) taraf olması ile birlikte başlayan iklim değişikliği konusunda eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık oluşturma çalışmaları, Türkiye'nin İklim Değişikliği Birinci Ulusal Bildirimi'nin 2007 yılında yayınlanmasından sonra ivme kazanmıştır.

BMİDÇS'nin 6. Maddesi ve Kyoto Protokolü'nün 10. Maddesi'nde tanımlanan iklim değişikliği konusunda eğitim, öğretim ve bilinçlendirme çalışmaları, 2003-2007 yılları arasındaki beş yıllık süreyi kapsayan Yeni Delhi Çalışma Programı (Karar 11/CP8) ve Yeni Delhi Çalışma Programı Hakkında Değişiklik Kararı (Karar 9/CP.13) ile 2008-2012 yılları arasındaki beş yıllık süreyi kapsayacak şekilde uzatılan program dâhilinde yürütülmektedir. İkinci beş yıllık dönemi kapsayan yeni planda bazı değişiklikler bulunmaktadır. Yeni planda eğitim, halkın bilinçlendirilmesi, halkın sürece katılımı, uluslararası işbirliği ve kamuoyunun bilgiye erişimi konularına daha fazla önem verilmektedir. Ayrıca bölgesel ve uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi de planda öne çıkmaktadır.

Türkiye'nin BMİDÇS'ne taraf olmasının ardından 2005-2007 yılları arasında Yeni Delhi Çalışma Programı Ulusal Odak Noktası olarak REC Türkiye görevlendirilmiştir. 2008 yılından itibaren ise Yeni Delhi Çalışma Programı Ulusal Odak Noktası, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü olarak belirlenmiştir. Çalışmalar, İklim Değişikliği Dairesi Başkanlığı ile Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı'nın işbirliğinde devam etmektedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda ilgili merkezi, bölgesel ve yerel kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektör temsilcilerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve akademik kurumların katılımı ile hazırlanan Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi, İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı, İklim Değişikliği Ulusal Uyum Stratejisi ve Eylem Planı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanan Enerji Verimliliği Stratejisi gibi doğrudan iklim değişikliği ile ilgili belgelerde eğitim, bilinçlendirme, kapasite artırma ve farkındalık konularında strateji ve eylemlere yer verilmiştir.

Yüksek Planlama Kurulu tarafından 3 Mayıs 2010 tarihinde onaylanan ve 2010 - 2020 yıllarını kapsayan Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi'nde;

- ▶ İklim değişikliğinin etkilerini azaltmak ve sürece uyum sağlamak üzere kamuoyu bilinç düzeyi ve kurumsal kapasitenin artırılması,
- ▶ İklim değişikliği ile mücadele ve uyum çabalarında kapsamlı ve işlevsel bir uluslararası işbirliği mekanizmasının oluşturulmasına yönelik müzakerelere aktif katılım sağlanması,

Farkındalık bilgi ile desteklenir ve beslenirse değişim yaratılabilir.

- Kamu, özel sektör, üniversite, sivil toplum kuruluşları gibi tüm kesimlerin ortak çabaları ile tüketim kalıplarının iklim dostu olacak şekilde değiştirilebilmesi için kamuoyu bilincinin artırılması,

orta vadeli hedefler olarak belirlenmiştir.

İklim değişikliği konusunda bilimsel çalışmaların teşvik edilmesi ve ulusal ve bölgesel düzeyde iklim değişikliğine yönelik çalışmaların yapılması amacıyla "İklim Değişikliği Araştırma Enstitüsü" kurulması Strateji belgesinde uzun vadeli hedefler olarak ifade edilmektedir.

İklim Değişikliği Ulusal Strateji Belgesinin uygulamaya konulmasını temin etmek amacıyla Temmuz 2011 tarihinde yayınlanan İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı (2011-2023), mücadele ve uyuma yönelik kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi ve kamuoyunda farkındalık artırma faaliyetlerinin düzenlenmesine yönelik eylemler içermektedir. İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu (İDKK) üyelerinin iklim değişikliğine ilişkin eğitim ihtiyacının belirlenmesi, kapasite geliştirme programları oluşturulması ve uygulanması; tüm Bakanlıkların hizmet içi eğitimlerinde iklim değişikliğinin etkilerine uyum ve Türkiye'deki durum ile ilgili temel eğitimlerin verilmesi; iklim değişikliğine uyum sürecine yerel ve bölgesel düzeyde katılımın sağlanması ve kamuoyunda farkındalığın artırılmasına yönelik programların hazırlanması bu eylemlerden öne çıkanlar olarak sıralanabilir.

Yeni Delhi Çalışma Programı'nın gerekleri de dikkate alınarak, bugüne kadar Türkiye'de merkezi kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör tarafından birçok eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık yaratma çalışması gerçekleştirilmiştir. Genelde birbirinden kopuk ve bağımsız, çoğu zaman iklim değişikliği ile bağı tam olarak kurulmadan gerçekleştirilmiş olan bu çalışmalar, Türkiye'nin İkinci Ulusal Bildirim Raporu Eğitim ve Bilinçlendirme bölümünde bir araya getirilerek ayrıntılı biçimde incelenmiştir. 2007'de sunulan Birinci Ulusal Bildirim'den bu yana gerek Yeni Delhi Çalışma Programı gerekse Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi kapsamında yapılan çalışmalarda ciddi bir artış görülmektedir. Bunun temel nedeni, Türkiye'nin uluslararası iklim müzakere süreçlerine aktif ve sürekli katılımıdır. Örneğin, bazı medya organlarının iklim değişikliği konularına yönelik özel programlar yapıyor olması kamuoyu bilincini artırmada etkili olabilmektedir. Ayrıca farkındalık yaratma bağlamında, özel sektörün sera gazı azaltım ve iklim değişikliğine uyum konularında gerçekleştirdiği çalışmaların yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının da iklim değişikliğinin etkileri ve uyum bağlamında çalışmaları bulunmaktadır. Bazı sivil toplum kuruluşları tarafından iklim değişikliğinin su kaynaklarına, ekosistem hizmetlerine ve tarıma etkileri ile ilgili önemli projeler gerçekleştirilmiş olmasına ve çalışmalara devam edilmesine rağmen, Türkiye'de iklim değişikliğine uyum için katılımcı süreçlerin güçlendirilmesine halen ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca üniversite ve araştırma kuruluşları tarafından iklim değişikliği ile mücadelede eğitim programları geliştirilmekte ve uygulanmakta, ilgili kamu kurumları ve kamuoyunu hedef alan iklim değişikliğine uyum konusunda farkındalık yaratma çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'de çevrenin korunması ve kamuoyunda çevre bilincinin geliştirilmesi, 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nda (Kabul: 9/8/1983; Revizyon: 26/4/2006) tanımlanmakta ve ilgili bazı kurum ve kuruluşların mevzuatında bu husus yer almaktadır. Çevre Kanunu'nda; okul öncesi eğitimden başlanarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün eğitim kurumlarının öğretim programlarında çevre ile ilgili konulara yer verilmesi ve yaygın eğitime yönelik olarak radyo ve televizyon programlarında da çevrenin önemine ve çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik programlara yer verilmesi ifadeleri bulunmaktadır. Bu amaca yönelik olarak, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği yapmıştır ve bu kapsamda gerçekleştirilen çevre eğitimi çalışmalarında iklim değişikliği de ele alınmaktadır.

Türkiye'nin İklim Değişikliği Birinci Ulusal Bildirimi'nin yayımlandığı 2007 yılından bu yana gerçekleştirilen farkındalık artırma çalışmaları ile yaklaşık 15 milyon kişiye ulaşıldığı tahmin edilmektedir.

2. İklim Değişikliği Konusunda Toplumun Farkındalık Düzeyinin Araştırılması

İklim Değişikliği Birinci Ulusal Bildirim Raporu'nun 2007 yılında BMİDÇS Sekretaryası'na sunulmasının ardından hızlanan eğitim, öğretim, bilinçlendirme, bilgiye erişim ve farkındalık yaratma çalışmalarının etkisini ve yansımalarını değerlendirmek, 2012 yılında gelinen noktada Türkiye'de toplumun iklim değişikliği konusunda farkındalık düzeyini tespit etmek amacıyla İklim Değişikliği Farkındalık Düzeyi Araştırması yapılmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın koordinasyonunda Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) yürütücülüğünde Küresel Çevre Fonu'nun (GEF) katkısıyla gerçekleştirilen Türkiye'nin İklim Değişikliği İkinci Ulusal Bildiriminin Hazırlanması Projesi kapsamında yapılan bu araştırma, 2012 yılında tamamlanmıştır.

Yüz yüze görüşme tekniği ile yapılan araştırma ile iklim değişikliği konusunda toplumun farkındalık düzeyinin, toplum tarafından gerçekleştirilen sera gazı azaltım ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum faaliyetlerinin ve toplumun sera gazı salımının azaltılması için ödemeye isteklilik durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma, Türkiye genelini temsil eden Adana, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bursa, Erzurum, Gaziantep, Isparta, İstanbul, İzmir, Konya, Kütahya, Samsun, Sivas, Bitlis illerinde, kentsel ve kırsal alanlarda yaşayan 15-69 yaş arası kişilerle gerçekleştirilmiştir. Bu illerde seçilen yerleşim birimlerinin NUTS 1 bölgelerini ve 25 su havzasını kapsamaya dikkat edilmiştir. Görüşmelerin % 64,3'ü kentlerde, %35,7'si ise kırsal alanlarda gerçekleştirilmiştir. Bu oranlar, Türkiye'nin kent (%68), kır (%32) nüfus oranı ile paraleldir (TÜİK, 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları). Araştırmaya katılanların %48,5'i kadın, %51,5'i erkektir ve bu oranlar da Türkiye'nin cinsiyet dağılım oranını yaklaşık olarak göstermektedir (TÜİK, 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları).

Araştırmanın yapısı, Türkiye coğrafyasının farklı iklim ve sosyo-ekonomik yapılarında yaşayanların iklim değişikliği konusundaki farkındalıklarının belirlenmesine olanak sağlamıştır. Ulaşılan örneklem 3.166 kişi olup, Türkiye genelini %95 güven düzeyinde $\pm 1,74$ hata payına göre yansıtmaktadır.

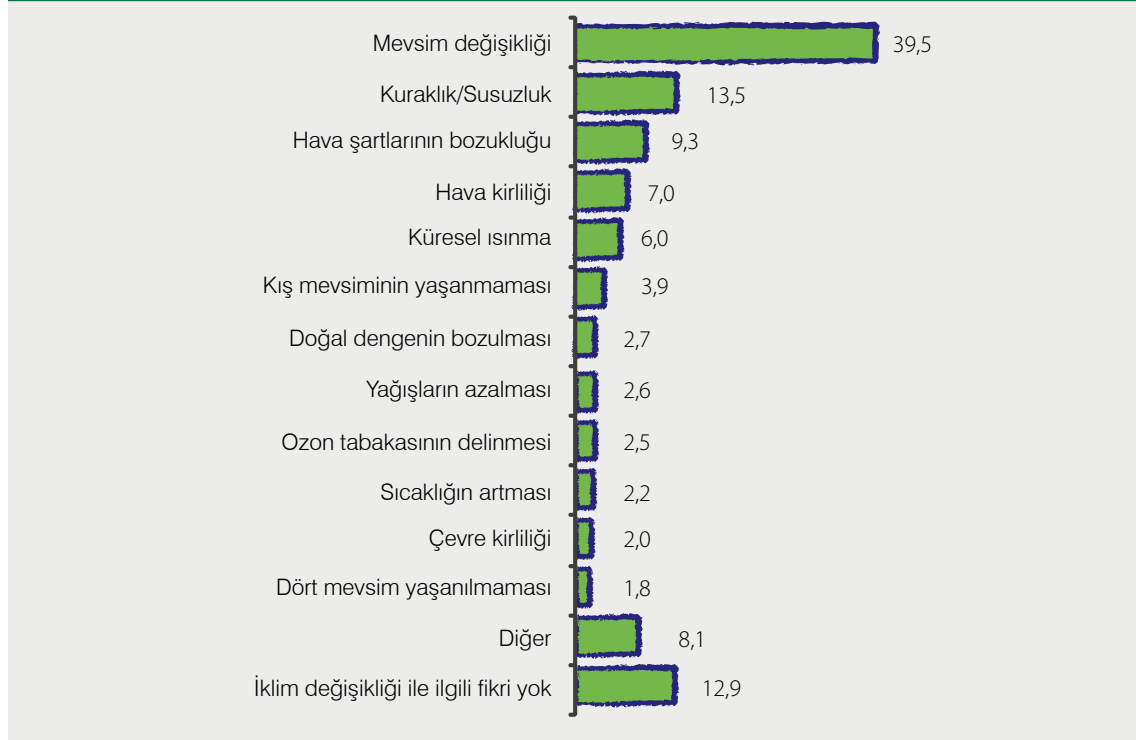
3. İklim Değişikliği Farkındalık Düzeyi Araştırması Bulguları

"İklim Değişikliği Farkındalık Düzeyi Araştırması" ile iklim değişikliği konusunda toplumun farkındalık düzeyinin, çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen sera gazı azaltım ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum faaliyetlerinin ve toplumun sera gazı salımının azaltılması için ödemeye isteklilik durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

İklim değişikliği nedir?

Araştırma kapsamında hazırlanan ankette yer alan "İklim değişikliği nedir?" sorusuna alınan yanıtlara göre Türkiye'de yaşayan 15-69 yaş arası kişilerin %12,9'unun iklim değişikliği ile ilgili herhangi bir fikri yoktur, %39,5'i iklim değişikliğini mevsim değişikliği olarak tanımlarken, %13,5'i kuraklık/susuzluk, %9,3'ü hava şartlarının bozukluğu olarak tanımlamaktadır. İklim değişikliğini küresel ısınma ile ilişkilendirenlerin oranı ise %6'dır.

Şekil 1. Katılımcıların "İklim Değişikliği Nedir" sorusuna verdikleri yanıtlar

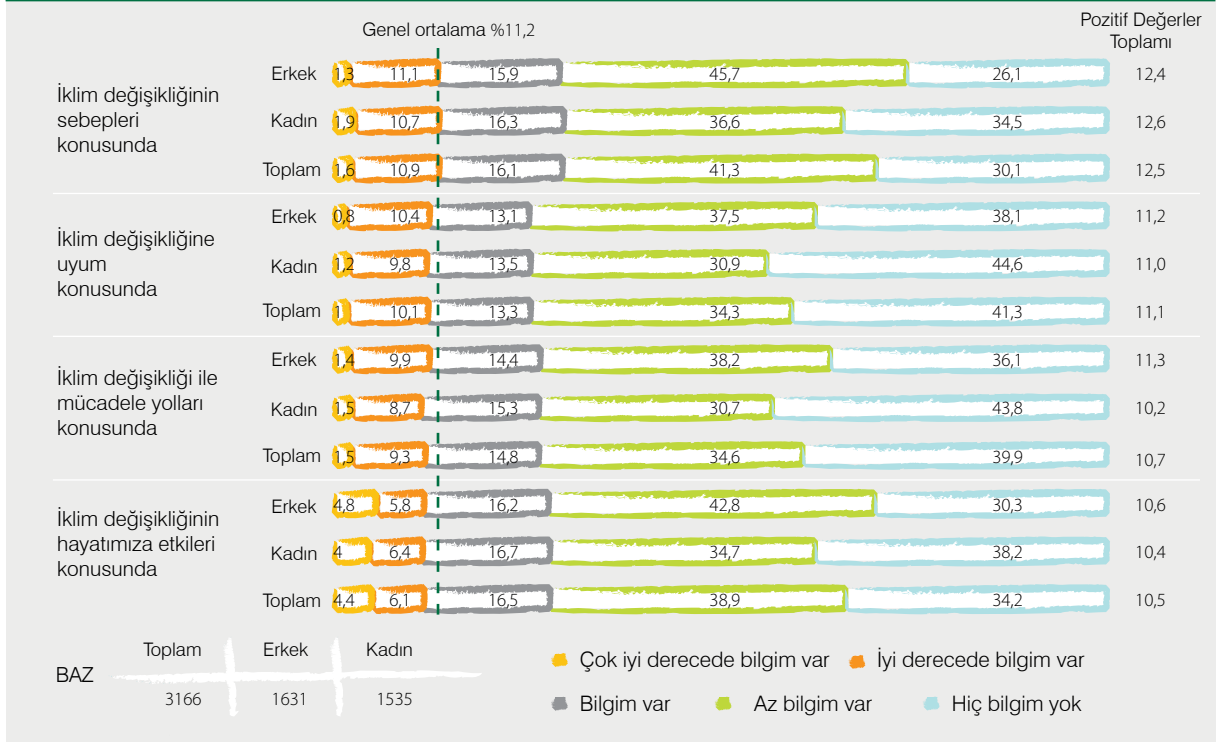

Eğitim düzeyi düşüğe fikri olmayanların oranı artmaktadır. En çok üniversite mezunları iklim değişikliğini ozon tabakasının delinmesi ve küresel ısınma ile ilişkilendirmektedir.

İklim değişikliği konusuna toplumun ilgisi var, ancak yeterli bilgiye sahip değil...

Kentte yaşayanlar iklim değişikliğini; mevsim değişikliği, hava kirliliği, küresel ısınma, ozon tabakasının delinmesi ile daha çok ilişkilendirmektedir. Kırsalda yaşayanlar ise iklim değişikliğini; kuraklık/susuzluk, hava şartlarının bozukluğu, doğal dengenin bozulması ile daha çok ilişkilendirmektedir. Kentlerde yaşayanlar iklim değişikliği ile mücadele konusunda kırsalda yaşayanlara göre daha duyarlıdır.

Araştırmanın sonuçlarına göre toplumun iklim değişikliğinin sebepleri, hayatlarına etkileri, iklim değişikliğine uyum, iklim değişikliği ile mücadele konularında fikri olduğu, ancak bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. İklim değişikliğinin sebepleri konusunda bilgi sahibi olanların oranı %12,5 iken, iklim değişikliğine uyum konusunda bilgi sahibi olanların oranı %11,1, iklim değişikliği ile mücadele yolları konusunda bilgi sahibi olanların oranı %10,7, iklim değişikliğinin hayatlarına etkileri konusunda bilgi sahibi olanların oranı ise %10,5'tir.

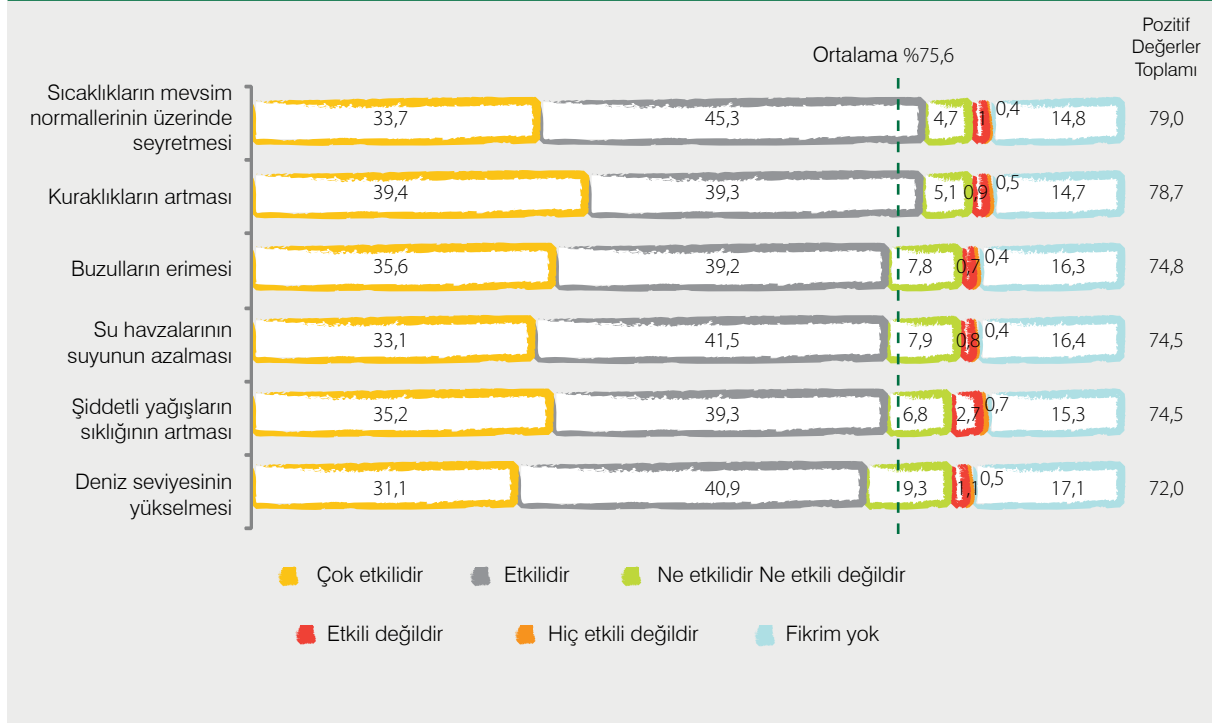
Şekil 2. İklim değişikliği ile ilgili bilgi düzeyi

İklim değişikliğinin nedenleri sorusuna verilen yanıtlara göre hava kirliliği (%52,6) ilk sırada, ormanların yok olması (%33,7) ise ikinci sırada gelmektedir.

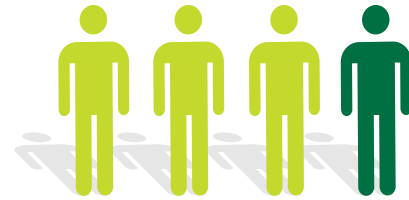
Şekil 3. İklim değişikliğinin sebepleri ile ilgili bilgi düzeyi

İklim değişikliğinin etkilerine yönelik soruya verilen yanıtlara göre sıcaklıkların mevsim normallerinin üzerinde seyretmesi ile kuraklıkların artışı, iklim değişikliğinin en önemli etkileri olarak belirtilmektedir. Deniz seviyesinin yükselmesi ise iklim değişikliğinin etkileri arasında en az görülebilir etki olarak ifade edilmektedir.

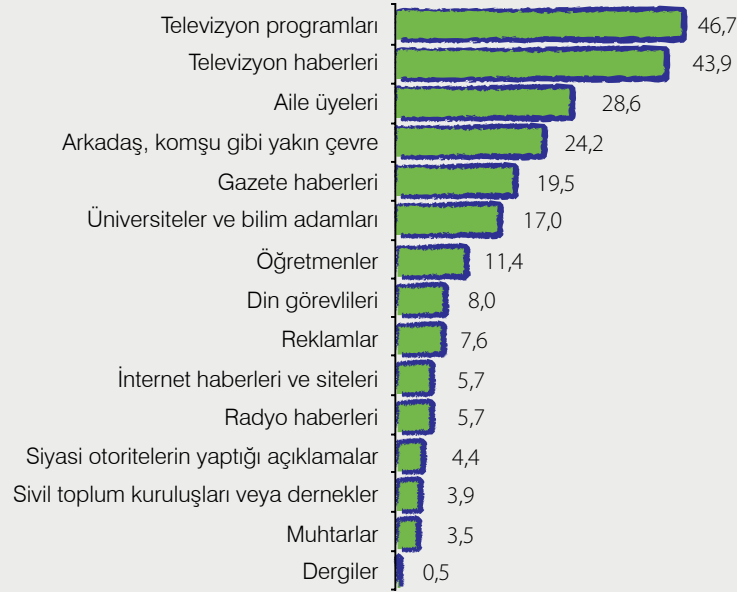
Şekil 4. İklim değişikliğinin etkileri ile ilgili bilgi düzeyi

İklim değişikliği ile ilgili bilgi kaynağı nedir?

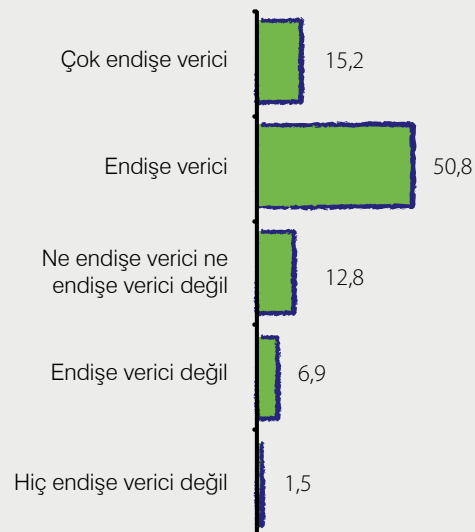

Eğitim düzeyi arttıkça, bilgi düzeyinin de arttığı gözlemlenmektedir. İklim değişikliği ve çevre ile ilgili konularda en çok bilgi alınan kaynakların başında TV programları (%46,7) ve TV haberleri (%43,9) gelmekte, bunu aile üyeleri (%28,6) izlemektedir. Ancak bilgi kaynakları açısından kentsel ve kırsal bölgeler arasında önemli farklar bulunmaktadır. Kentsel bölgelerde yaşayanların bilgi kaynakları internet ve sivil toplum kuruluşlarıyken, kırsal bölgelerde yaşayanların bilgi kaynakları öğretmenler, din görevlileri ve muhtarlardır. Ayrıca araştırmaya katılanların %74,1'i iklim değişikliği ile mücadele konusunda ilköğretim ve liselerde ders verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Şekil 5. İklim değişikliği ve çevre konularında bilgi alınan kaynaklar

İklim değişikliği konusuna toplumun yaklaşımı

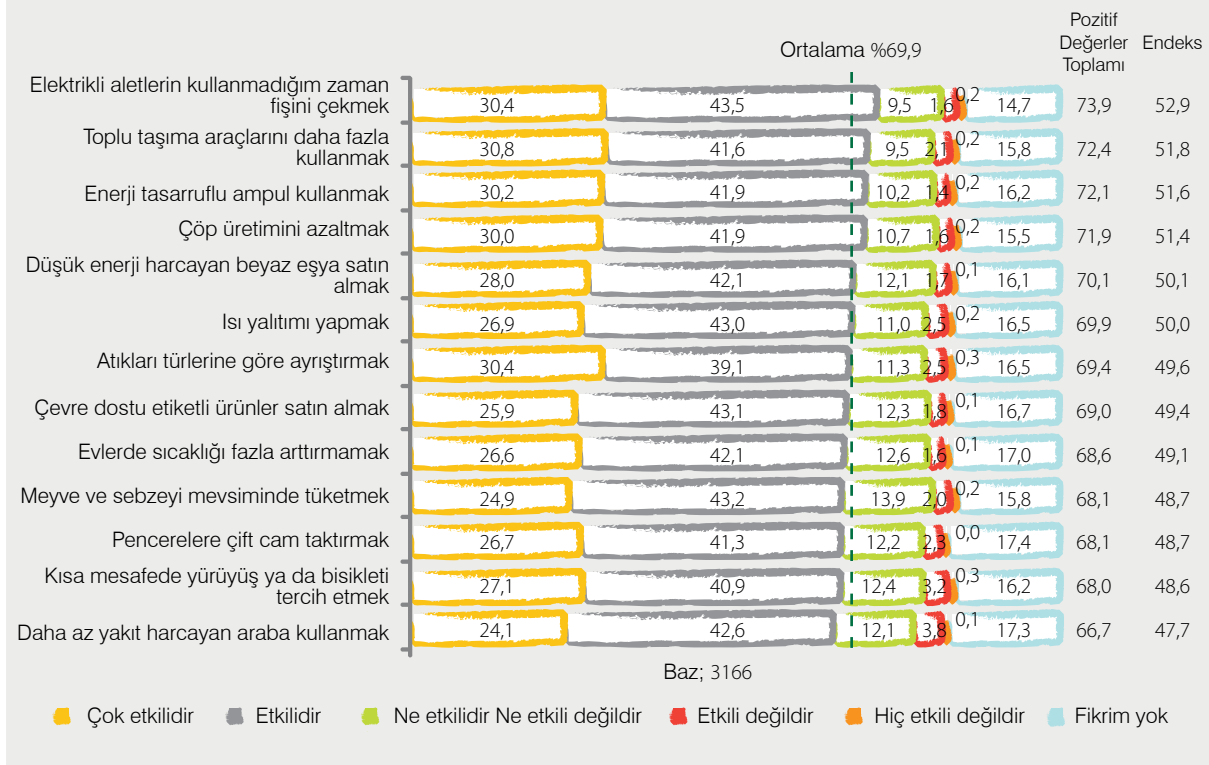
Araştırma kapsamında görüşülen kişilerin %66'sı iklim değişikliği sorununu endişe verici bulmaktadır. Araştırmaya katılanların %34,6'sı iklim değişikliğinin ciddi bir sorun olduğunu ve acilen önlem alınması gerektiğini düşünürken, %34,3'ü ise iklim değişikliğinin yaşandığına dair yeterince kanıt olduğunu ve bazı önlemlerin alınmasının faydalı olacağını düşünmektedir.

Şekil 6. İklim değişikliği sorununu endişe verici bulma derecesi

İklim değişikliği ile mücadelede neler yapılıyor, kimlere görev düşüyor?

Enerji tasarrufu ile ilgili uygulamalar, iklim değişikliği ile mücadele konusunda ankete katılanlar tarafından en etkili bulunan uygulamalardır. Anket sonuçlarına göre ilk beşte yer alan uygulamalar; elektrikli aletlerin kullanılmadığı zaman fişini çekmek, toplu taşıma araçlarını daha fazla kullanmak, enerji tasarruflu ampul kullanmak, çöp üretiminin azaltılması ve düşük enerji harcayan beyaz eşya satın alınmasıdır.

Şekil 7. İklim değişikliği ile mücadelede çeşitli uygulamaların etkili bulunma derecesi

İklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için bireysel olarak en çok yapılan uygulama olarak da enerji tasarrufu belirtilmektedir. Bunu, su tasarrufu ve çevreyi temiz tutmak izlemektedir.

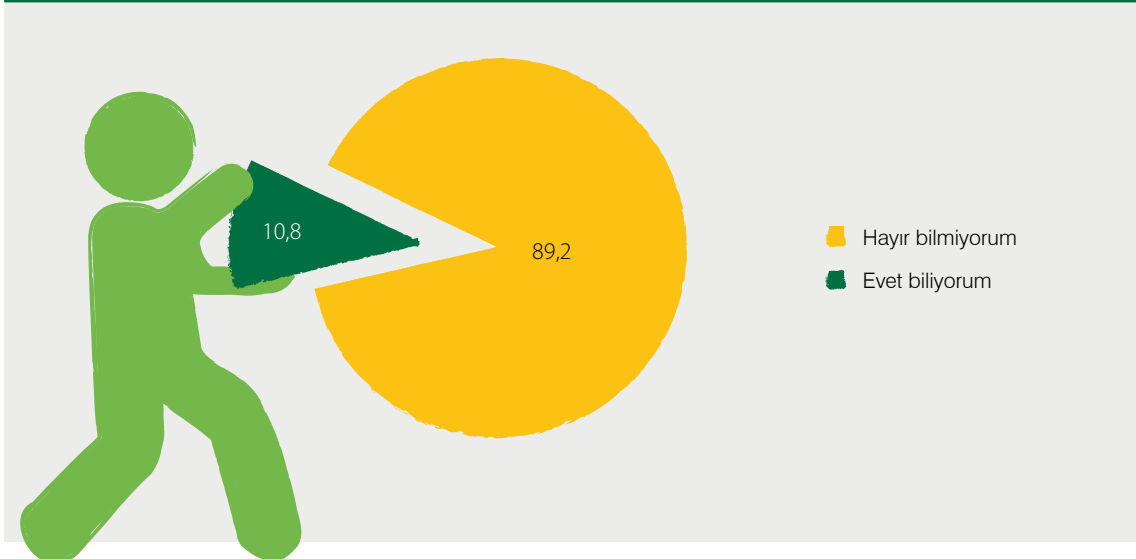
Şekil 8. İklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için bireysel olarak yapılan uygulamalar

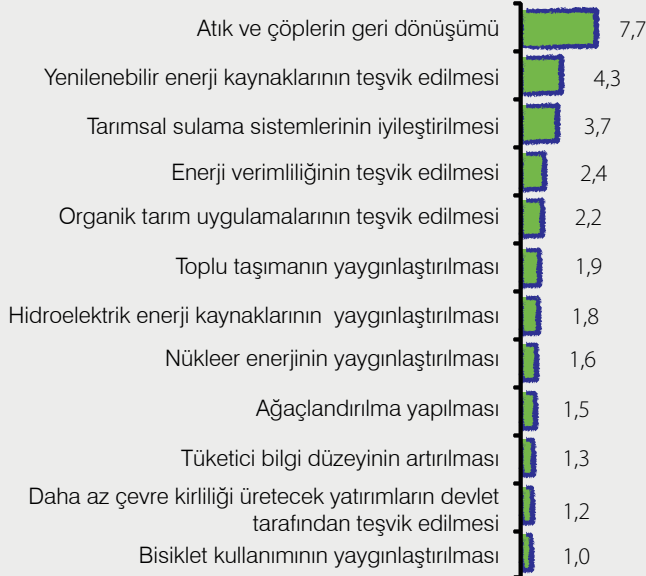
İklim değişikliği ile mücadelede topluma düşen en önemli görevin çevreyi kirletmemek olduğu (%14,4), kamu/devlet kuruluşlarına düşen en önemli görevin ise toplumu bilinçlendirmek olduğu (%17,2) belirtilmektedir. İklim değişikliği ile mücadelede özel sektöre düşen görevin atıkları filtrelemek ve çevreyi kirletmemek olduğu (%7,3), sivil toplum kuruluşlarının bu konuda görevinin ise kapı kapı gezip toplumu bilinçlendirmenin yanı sıra eğitimler ve seminerler vermek olduğu (%12,6) ifade edilmektedir.

Araştırmaya katılanların yalnızca %10,8'i kamu kurumlarının iklim değişikliği ile mücadele kapsamında yaptığı çalışmalarını bilmektedir. Bu çalışmaların başında, atık ve çöplerin geri dönüşümü gelmekte; bunu tarımsal sulama sistemlerinin iyileştirilerek tarımda daha az su kullanılması ve binalarda ısı yalıtımı gibi enerji verimliliği sağlayacak uygulamaların teşvik edilmesi izlenmektedir.

Şekil 9. Kamu kurum/kuruluşları tarafından yapılan uygulamaları bilme durumu

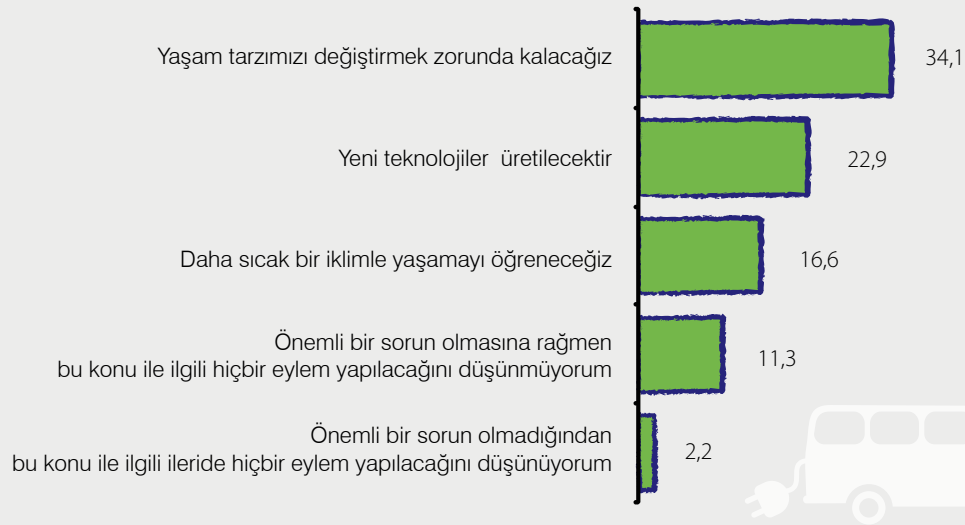
Şekil 10. Kamu kurum/kuruluşları tarafından yapılan uygulamaları bilme durumu

İklim değişikliği ile mücadelede atılacak adımlar: Sera gazı emisyonu azaltımı ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum

Araştırmaya katılanların %34,1'i iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için ileride yaşam tarzını değiştirmek zorunda kalacağını, %22,9'u ise yeni teknolojilerin ve teknolojik gelişmelerin iklim değişikliği ile mücadelenin önemli unsurları olduğuna inanmaktadır. Katılımcıların %16,6'sı iklim değişikliğinin getireceği koşullara uyum sağlanabileceğini, %11,3'ü ise mücadele konusunda hiçbir şey yapılamayacağını belirtmiştir.

Şekil 11. İklim değişikliğine karşı gelecekte yapılacak tutum değişikliği

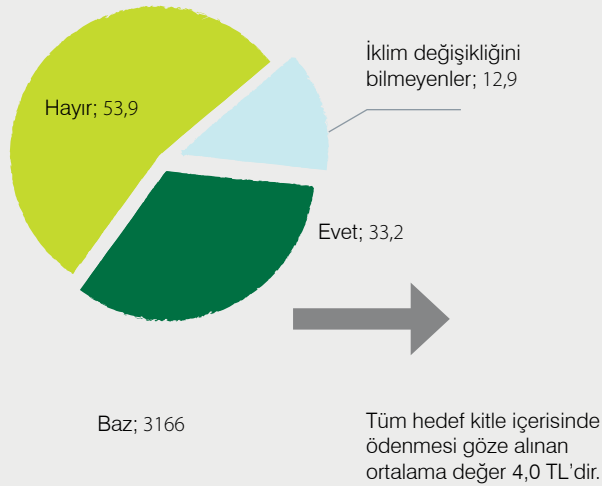
İklim değişikliğini endişe verici bulanların oranının %66 olmasına karşın, ürün satın alırken ürünün çevreye daha az zarar verdiğine dair etiket bilgisine dikkat edenlerin oranı %32'dir. Bu durum, iklim değişikliği konusunda algının ve ilginin yüksek olmasına karşın alınan önlemlerin düşük düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Ürün satın alırken, ürün etiketinde çevreye daha az zarar vermesi ve çevre dostu yöntemlerle üretilmesi yazılarına dikkat etmediğini belirtenlerin oranı %30,8'dir.

Görüşülen kişilerin %33,2'si bir ürünün üretim aşamasında çevreye daha az zarar verdiğinin bilinmesi durumunda ürünü satın almak için daha fazla ücret ödeyeceğini belirtmektedir. Araştırmaya göre 100TL'lik bir ürün için tüm hedef kitle içinde ödenmesi göze alınan ortalama değer ise 4 TL'dir.

Şekil 12. Ödemeye isteklilik

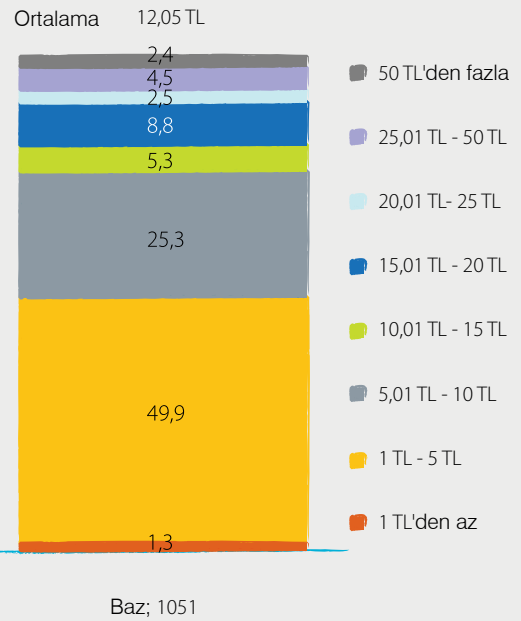
Bir Ürünün Üretim Aşamasında Çevreye Daha Az Zarar Verdiğinin Bilinmesi Durumunda Ürünü Satın Almak İçin Daha Fazla Ücret Ödeme Durumu

Bir ürünün üretim aşamasında çevreye daha az zarar verdiğini biliyorsanız, bu ürünü satın almak için daha fazla ücret öder misiniz?

100 TL'lik Bir Ürün Almak İçin Ödemeye Razi Olunacak Artı Değer

Bir ürünün üretim aşamasında çevreye daha az zarar verdiğini biliyorsanız, bu ürünü satın almak için daha fazla ücret ödeyeceğinizi söylediniz. Üretim aşamasında çevreye daha az zarar vermiş ve normal fiyatı 100 TL olan bir ürünü almak için fazladan ödemeye razı olabileceğiniz miktar en fazla ne kadar olabilir?

4. İklim Değişikliği ve Kadın

Gelişmekte olan ülkelerde özellikle kırsal kesimde yaşayan kadınlar iklim değişikliğinden etkilenecek grupların başında gelmektedir. Bu durum, kırsaldaki kadınların geçiminin yerel doğal kaynaklara bağlı olmasından kaynaklanmakta olup kadınlar gündelik hayatlarında elektrik ve su temini, gıda güvenliği gibi önemli alanlarda iklim değişikliğinin etkilerine maruz kalmaktadır. İklim değişikliğinin etkileri bu kaynakların teminini zora koşturmaktadır.

Kadınların bilgiye erişimi, karar verme süreçlerine katılımı ve iklim değişikliğine etkilenebilirliklerini azaltabilecek ekonomik kaynaklara erişimi de sınırlıdır. Ayrıca kadınlar iklim değişikliğinin neden olduğu doğal afetlerin yarattığı sonuçlardan daha çok etkilenebilmektedir. Dolayısıyla, iklim değişikliği ile mücadelenin her alanında toplumsal cinsiyet eşitliğini göz önüne almak, kadınların özel ihtiyaç ve önceliklerini ve daha da önemlisi kalkınmaya katılmalarını ve bundan yararlanmalarını sağlamak için uygulamaya yönelik eylemlerde bulunmak önem taşımaktadır.

Yapılan araştırmaya göre:

- ▶ Türkiye genelinde "iklim değişikliği konusunda fikrim yok" diyen kadınların oranı %16,5'dir. Bu oran kırdaki kadınlar için kentte azalmaktadır.
- ▶ Kent kadınlarının iklim değişikliği ile ilgili farkındalık ve eylem düzeyi, kırsal kadınlarına göre daha yüksektir.
- ▶ İklim değişikliği ile ilgili bilgi düzeyi erkeklerde daha yüksek olmasına rağmen, iklim değişikliği hakkında bilgi sahibi olan kişiler arasında karşılaştırma yapıldığında kadınların eylem düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.
- ▶ Hem kadınların hem de erkeklerin bilgiye erişimde kullandığı birincil kaynak televizyon programları iken kadınlar program türü ve kaynak çeşitliliği bakımından televizyondan daha fazla yararlanmaktadır.
- ▶ Kadınların %70'inden fazlası iklim değişikliği ile mücadele konusunda okullarda eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

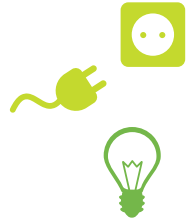
Yapılan araştırma ayrıca Türkiye genelinde iklim değişikliği ile ilgili bilgi, algı ve farkındalık düzeyleri arttıkça iklim değişikliğine ilişkin olarak yaklaşım düzeyi, eylem düzeyi ve ödemeye isteklilik konularının da artış gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma, iklim değişikliği konusunda kadınlara yönelik farkındalık artırma ve bilgilendirme çalışmalarına ivedilikle ihtiyaç olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda; çalışmaların sistemli olarak artırılması durumunda, kadınların sera gazlarını azaltım ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum konularındaki eylem düzeylerinde artış yaratacağı da anlaşılmaktadır.

5. Sonuçlar ve Öneriler

- İklim değişikliği ile ilgili olarak toplumun ilgi düzeyinin yüksek, bilgi düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. İklim değişikliği konusunda toplum fikir sahibi olmakla beraber, bilgi düzeyi yetersizdir. İklim değişikliğinin nedenleri, alınması gereken önlemler yeterince bilinmemektedir.
- İklim değişikliği kamuoyu tarafından dünya ve Türkiye için bir sorun olarak algılanmaktadır. Ancak, diğer sosyal, ekonomik ve siyasi sorunlara göre daha az önemsenmektedir. Türkiye'de bugün gelinen noktada toplum; çevre sorunları ile günlük yaşam alışkanlıkları arasında bir bağ kurmuşsa da, iklim değişikliği henüz doğrudan insan yaşamıyla ilişkilendirilememektedir. Araştırmaya göre; kamuoyu tarafından gıda ve su kaynaklarının azalması ve salgın hastalıkların artması dünya için değerlendirilen en önemli sorunlar arasında belirtilmektedir. İklim değişikliğinin etkileriyle ortaya çıkan ve artan bu sorunlar kamuoyuna daha net aktarılmalıdır. Böylece iklim değişikliğinin algılanan önemi artacaktır.
- Ayrıca, kırsal kesimde iklim değişikliğinin algılanan önemi kentlere göre daha düşüktür. Araştırma sonuçlarına göre kırsal kesimde, iklim değişikliğinin kuraklık ve susuzluğun artması ile daha fazla bağdaştırıldığı görülmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayanlara yönelik mesajlarda bu konuların üzerine gidilmesi ve iklim değişikliğinin tarım, hayvancılık gibi geçim kaynaklarına doğrudan etkisinin anlatılması düşük olan algının artırılmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda kuraklık, susuzluğun artması, tarım ve hayvancılığın etkilenmesi gibi konuların üzerine eğililmesi kırsalda iklim değişikliği ile mücadelede uyum tedbirlerinin önemini de ortaya koyacaktır.
- Araştırma sonuçlarına göre kamuoyu iklim değişikliği ile mücadelede hem bireylere, hem de devlete görev düştüğünü belirtmektedir. Kamuoyuna iklim değişikliğinin etkileri anlatılırken bireysel olarak alınabilecek somut tedbirler önerilmeli, devlet tarafından ise anlaşılır ve net projeler üretilmelidir.
- Toplumun, iklim değişikliği ile mücadele konusunda enerji tasarrufu, su tasarrufu gibi tasarruf amaçlı uygulamalar yapmaya daha eğilimli olduğu görülmektedir. Kamuoyuna verilecek mesajlarda tasarruf amaçlı uygulamaların vurgulanması, iklim değişikliği ile mücadele konusunda etkili olabilecektir.
- Kamuoyu, iklim değişikliğinin nedenleri ve etkileri, iklim değişikliği ile mücadele yolları ve iklim değişikliğinin yaşantılarına etkisi konusunda yeterince bilgi sahibi değildir. Anket sonuçlarına göre iklim değişikliği farkındalık artırma çalışmalarının toplumun farklı kesimlerine yönelik olarak sürdürülmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Özellikle, hane tüketiminde karar verici olan 30 yaş üzeri kitlede bu bilgi düzeyi daha da düşmektedir.
- Kamuoyuna ulaşmada en etkili aracın televizyon programları ve haberleri olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında kadınların bilgiyi özellikle televizyonlardan

İklim değişikliği konusunda ilgi yüksek, bilgi düşük.

Farkındalık
artırmak
davranış
kalıplarını
değiştirebilir.

aldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre kadınlara ulaşmada TV programalarının önemine dikkat edilmelidir. Buna ek olarak araştırmaya göre kentli kitleye ulaşmak için televizyonun yanı sıra internet ve STK'ların çalışmalarının öne çıktığı, kırsal bölgelerde ise öğretmenler, muhtarlar ve din görevlilerinin önemli bir bilgi edinme kaynağı olduğu görülmektedir.

- ▶ Araştırmaya katılanların %74,1'inin iklim değişikliği ile mücadele konusunda ilköğretim ve liselerde ders verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca devlet tarafından yapılacak kamuoyu bilinçlendirme kampanyasının topyekûn bir değişim yaratmada daha etkili olacağı düşünülmektedir.
- ▶ Araştırma sonuçlarına göre toplumun iklim değişikliği sorununu kabullendiği, bu durum ile ilgili olarak yaşam tarzını değiştirmeye eğilim göstereceği görülmektedir. Bu da kamuoyunda farkındalık yaratma ve bilinçlendirme çalışmalarını destekleyecek somut tedbir ve davranış önerileri getirilmesi gerekliliği ile örtüşmektedir.
- ▶ Son olarak araştırmaya katılanların %33'ünün, bir ürünün üretim aşamasında çevreye daha az zarar verdiğinin bilinmesi durumunda ürünü satın almak için daha fazla ücret ödeyeceğini belirtmesi, iklim değişikliği konusunda farkındalıktan davranış değişikliğine geçilebileceği konusunda önemli bir ipucu vermektedir.

(Çalışma ile ilgili ayrıntılı bilgiye: www.iklim.gov.tr ve www.undp.org.tr adreslerinden ulaşılabilir)

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, İklim Değişikliği Dairesi Başkanlığı
Ehlibeyt Mah. Ceyhun Atuf Kansu Cad. 1271. Sok. No: 13
06520 Balgat - Ankara
Tel: +90 (312) 586 3000 • Faks: +90 (312) 474 0318
<http://www.iklim.gov.tr> • e-posta: iklim@csb.gov.tr

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)
Birlik Mah. 415. Cad. No: 11
06610 Çankaya - Ankara
Tel: +90 (312) 454 1100 • Faks: +90 (312) 496 1463
<http://www.undp.org.tr>

